

2. Pridjevi *slamni-slamnat. kožni-kožnat. mesni-mesnat*

Značenje tih pridjeva već je mnoge potaklo da ih razgraniče, ali, polazeći od krive analize, obično su razmatranje završili osudom pridjeva sa -nat. Karakterističan završetak -at mnoge je naveo na pomisao da i pridjevi *slamnat, mesnat, kožnat, papirnat* znače obilan slamom, pun slame... kao što nosat, glavat, šakat... znače 'koji ima velik nos, glavu, šake'. Na stranputicu su skrenuli to lakše što nisu spoznali ni pravu prirodu sufiksa -at. Kovačević ne poistovjećuje sufikse -at i -nat i blizu je dobrom rješenju. Ipak, njegovo je tumačenje potrebno dopuniti.

Pridjevi *mesni, kožni* mogu biti odnosni pridjevi (posesivni) sa sufiksom -ni i gradivni sa sufiksom -(a)n. Kako gradivnih gotovo i nema u neodređenom obliku, to je razlika vidljiva tek u kontekstu, u vezi tih pridjeva s imenicama uz koje stoje... Tako su npr. odnosni pridjevi u sintagmama *mesna industrija, kožne bolesti* (odjel za kožne bolesti). Tu pridjev možemo zamijeniti posesivnim genitivom: *industrija mesa, bolesti kože* (za *slamni* nemam pogodan primjer, ali u načelu vrijedi isto). Gradivne pridjeve *mesni, kožni, slamni* možemo zamijeniti vezom *od mesa, od kože, od slame*. A kad je što od mesa, kože, slame, onda je ujedno puno mesa, kože, slame, i po tome ne može biti velika razlika u značenjima pridjeva *mesni, kožni, slamni* s druge i *mesnat, kožnat, slamnat* s druge. Prvi su gradivni, a drugi kvalitativni gotovo u istom značenju i zato se često upotrebljavaju i mogu upotrebljavati uz iste imenice. To će biti još jasnije kad znamo da pridjevi sa sufiksom -nat ne znače automatski »pun«, »velik«, jer ni -at nema to značenje automatski kao što sam pokazao u spomenutoj radnji.² Zato nije pogrešno *suhomesnati proizvodi* ni naziv gostionice »Pod *slamnatim* krovom«. Ako ovdje želimo tražiti razliku, tada treba početi od para do para i na potvrđenim primjerima pokazati u čemu se razlikuju. Kategorijska razlika u pripadnosti (gradivni-kvalitativni) ne rješava sve. *Stjepan Babić*

PISANJE SKRACENICE ZA AKADEMSKI STEPEN MAGISTAR

Zakonom o stručnim nazivima (Službeni list FNRJ br. 13 od 3. 4. 1963. godine) ustanovljen je, pored ostalih stručnih naziva, odnosno stepena, i akademski stepen *magistar*. Taj stepen stiču – kako stoji u Zakonu – »lica koja završe nastavu trećeg stupnja na fakultetu, određenoj visokoj školi ili određenoj samostalnoj naučnoj ustanovi (čl. 2).

Nastava trećeg stupnja izvodi se u našim fakultetima i drugim visokoškolskim ustanovama već nekoliko godina, za to vrijeme mnogi su građani stekli stepen magistra, pa ipak se skraćunica koja označava taj stepen nije još afirmirala: nije ušla u Pravopisni rječnik, u rječnik stranih riječi i sl. Osim toga, još nije objašnjeno ni kako bi tu skraćenicu trebalo pisati: *mag., m-r, mr.* (s tačkom) *mr* (bez tačke) ili kako drukčije.

Sama riječ *magistar* kao stručni naziv (ili oznaka stručnoga, odnosno akademskoga stepena) postojala je u nas i ranije, samo je imala drukčiji sadržaj, tj. značenje. Tako u Klaićevu Velikom rječniku stranih riječi (Zagreb, 1966) stoji ovakvo objašnjenje:

»*māgister*. -stra, 2. mn. *māgistārā* lat. (*magister* – savjetnik, voda, učitelj) 1. u nekim zemljama – naučni stepen; odgovara našem 'profesor', osobito srednjoškolski; 2. u srednjem vijeku: a) poglavar duhovno-viteškog reda; b) predavač tzv. 'slobodnih' (humanističkih) nauka; 3. *māgistar farmācijē* – apotekar, ljekarnik (skr. *mr, pl.*)...«¹

Formulacija pod t. 3. u ovome objašnjenju ne odgovara više stvarnosti, bar ne u našoj zemlji i na našem jezičkom području (i to ječ od 1963. godine). *Magistar farmacije* kao stručni naziv više ne postoji. Prema čl. 7. citiranog Zakona lice koje završi drugi stupanj farmaceutskog fakulteta stiče stručni naziv *diplomirani farmaceut*. Isto tako, na medicinskim fakultetima nakon završenog drugog stupnja stiče se stručni naziv *ljekar* ili *liječnik*, a ne *doktor*, na stomatološkom

¹ Isto je objašnjenje dato i u ranijim izdanjima (v., npr., izd. 1962).

² O. c., str. 215.

fakultetu – zubni liječnik ili ljekar, a ne doktor stomatologije, na veterinarskom – diplomirani veterinar itd.

Trebalo je, dakle, mjesto navedenog tumačenja, pod t. 3 (ili čak, na prvom mjestu) staviti da je *magistar* – akademski stepen koji se (u našoj zemlji) stiže nakon uspješno završenog trećeg stupnja visoke škole. Moglo bi ostati i sadašnje objašnjenje, ali s dodatkom »ranije« (tj. prije 1963) ili »u nekim zemljama« (i danas) i sl. Uz to bi onda, svakako, trebalo dati i posebno tumačenje same riječi *magistar* u smislu akademskog stepena. Ali, u svakom slučaju, ostaje za diskusiju i stručnu ocjenu samo pisanje skraćenice za riječ *magistar*.

Klaić piše *mr.* (s tačkom).² Bez veze s *ph.* (farmacije) i s velikim početnim slovom. *Mr.* je skraćenica za englesku riječ *mister*.³ Sintagmu *magister farmacije* (s *magister* mj. *magistar*) Vujaklija takode bilježi skraćeno: *mr. ph.* (kao i Klaić).⁴

Zanimljivo je da pravopisni priručnici ovu, inače veoma čestu skraćenicu uopće nisu zabilježili – ne možemo je naći ni u Belića, ni u Boranića, ni u novom velikom Pravopisu (1960). Ostaje nam, dakle, da prema sličnim skraćenicama koje su već usvojene kao pravopisni standard, odredimo kako treba pisati skraćenicu za akademski stepen *magistar*.

Najbolje će, mislim, biti ako za analogiju uzmemo skraćenicu *dr* (kojom se označuje naučni stepen *doktor*). U Pravopisnim pravilima ističe se, naime, da »pojedine skraćenice nastaju sastavljenim pisanjem samo prvog i posljednjeg slova ili prvog slova i kraja riječi». U primjerima daju se skraćenice *dr* (*doktor*), *gda* (*gospođa*), *dua* (*drugarica*) itd. U tu kategoriju možemo uvrstiti i skraćenicu za *magistar*, jer je i ona nastala sastavljenim pisanjem prvog i zadnjeg

slova te riječi. Tako, onda, treba pisati *mr* (bez tačke), a ne *mr.* (s tačkom) ili kako drukčije. Na taj način razlikovaće se *mr* (*magistar*) i *Mr.* (*mister*), naročite u položaju kad se i *mr* piše s velikim početnim slovom (na početku rečenice i sl.).

Milan Šipka

GRAMATIKA ZA STRANCE

Josip Hamm: *Kratka gramatika hrvatskosrpskog jezika za strance*, »Školska knjiga«, Zagreb, 1967.

Kad se pojavi nova gramatika u sredini koja još nema moderne gramatike književnog jezika, vrijedno je tu činjenicu zabilježiti. Pogotovu je vrijedno razgledati gramatiku iz kompetentnog pera dugogodišnjeg zagrebačkog profesora, sada redovitog profesora na znamenitoj katedri za slavistiku u Beču prof. dra Josipa Hamma. Kako nemamo gramatike suvremenoga jezika, nije svim jasno ni što je norma književnoga jezika. Je li to ono što se nalazi u gramatici koju je neko upravno tijelo odobrilo ili ono što se nalazi u gramatici koju je neko stručno tijelo preporučilo? Može li se norma primjenjivati prema obaviještenosti iz svih gramatika? Ova pitanja Hammova gramatika oštro aktualizira.

Gramatika je podijeljena u poglavlja drugačije nego što je obično u gramatikama: tvorba riječi dobila je zapaženije mjesto, odmah iza glasova, i nešto je opsežnija. Uvod počinje iz duboke historije južnoslavenske pismenosti, koju autor izvanredno poznaje i u kojoj se suvereno kreće. Ipak, u gramatici koja ima u uvodu povijest jezika, rado bismo vidjeli nove rezultate rada na povijesti jezika 19. stoljeća koji bacaju mnogo svjetla na rad Šime Starčevića, Adolfa Vebera Tkalčevića, Bogoslava Šuleka i drugih. Osvrt na povijest našega jezika 19. stoljeća inače je neočekivano kratak.

Dva važna pitanja nauke o našem jeziku: prvo, srpska i hrvatska varijanta i njihovo definiranje i drugo, urbanizacija hrvatskosrpskog jezika oko kulturnih centara, nisu u ovoj gramatici ni međusobno jednako tretirana niti su autora dovela do jednakih kon-

² *Veliki rječnik stranih riječi*, Zagreb, 1966, str. 833a – u odrednici *mr. ph.* – i pod natuknicom *magistar*, na str. 757b.

³ N. d., str. 833a.

⁴ V. *Leksikon stranih reči i izraza*, Beograd, 1954, str. 531b.

⁵ V. *Pravopis hs. književnog jezika*, 1960, str. 128 (t. 146d).